

JOAN MARCH: UN MITE FET REALITAT

Pere FERRER GUASP, **Joan March. Els inicis d'un imperi financer, 1900-1924** Palma: Edicions Cort, 2000, Col·lecció *Els Ullals*, núm. 2.

Un dels reptes de la historiografia mallorquina actual era tractar amb tot el rigor científic que es mereixia una figura tan mítica, polèmica i transcendent com és la del financer Joan March Ordinas, en *Verga* (Santa Margalida 1880-Madrid 1962). Convertir el mite en realitat ben apuntalada per nombroses fonts documentals és un dels principals mèrits del llibre redactat pel doctor en Història Pere Ferrer Guasp (Alaró, 1949).

Joan March és un d'aquells personatges mallorquins, relativament freqüents, que han superat el marc illenc i s'han convertit en personatges d'abast estatal o, fins i tot, internacional. Podem esmentar els casos d'Antoni Maura o Valerià Weyler, o d'altres no tan coneguts com el dirigent anarquista Francesc Tomàs Oliver o el revolucionari Joan Baptista Marià Picornell Gomila.

Pel que fa a March, era ben conegut el seu enfrontament amb Francesc Cambó i, posteriorment, amb la Segona República, així com el seu suport al general Franco. Amb tot, si deixam de banda alguns treballs de caire més aviat periodístic, encara no hi havia cap biografia de caràcter pròpiament històric. Sí que existien alguns treballs interessants, com el fascicle número 49 del suplement del diari *Baleares*, el col·leccionable *Memòria Civil. Mallorca en Guerra (1936-1986)*, dedicat precisament a Joan March. Inclou un llarg i interessant article de l'historiador Pere Gabriel, un article de l'escriptor Llorenç Capellà i abundant documentació gràfica. El 1991, l'ascens polític de Joan March aparegué explicat, pel que fa al període 1917-1923, en el llibre de la historiadora Isabel Peñarrubia *Els partits polítics davant el caciquisme i la qüestió nacional a Mallorca (1917-1923)*, que constituí una fita en el coneixement de l'època de la Restauració a Mallorca. Tampoc no hem d'oblidar que, cap al 1993, la *Gran Enciclopèdia de Mallorca* publicà un llarg article sobre el financer mallorquí en el volum 10, obra dels esmentats Pere Gabriel i Isabel Peñarrubia. Per últim, el mateix Pere Ferrer havia pu-

blicat una mena d'avanç del seu llibre en el volum col·lectiu *Verguisme, anarquisme i espanyolisme*, que vaig tenir l'oportunitat de coordinar el 1997.

És important destacar que el llibre de Pere Ferrer és, a més, la primera biografia sobre Joan March feta des de Mallorca. Sortosament, el gènere biogràfic s'està recuperant del descrèdit patit durant dècades. En el cas mallorquí podem destacar, entre d'altres, els estudis biogràfics de Miquel Duran sobre el bisbe Bernat Nadal (1986), de Josep Massot sobre el comte Rossi (1988), de Pere Fullana sobre Antoni Maura (1998), de Maria Teresa Renom Febrer sobre el trinitari Miquel Ferrer i Bauçà (1998), o el treball col·lectiu de diversos autors sobre Benet Pons i Fàbregues (1999).

Resulta evident que, atesa la personalitat excepcional del personatge biografat en el cas que ens ocupa, el rigor científic era més necessari que mai. Un dels principals mèrits de Pere Ferrer ha estat utilitzar amb gran serietat i prudència un gran nombre de fonts, des de registres de la propietat a documentació de l'administració de duanes, dels arxius municipals de Palma i de Santa Margalida, de la Cambra de Comerç de Palma i de l'Arxiu del Regne de Mallorca. Fins i tot ha consultat documentació de l'Arxiu Històric Nacional i de la Biblioteca del Senat, de Madrid, i del Public Record Office, de Londres. A més, també ha utilitzat un gran nombre de publicacions periòdiques i diverses fonts orals.

Joan March. Els inicis d'un imperi financer s'estructura en cinc grans blocs, el primer dels quals té un caràcter introductor, ja que ens presenta Joan March i ens relata alguns dels afers que posaren de manifest el seu poder polític i econòmic: el control de la companyia naviliera La Isleña Marítima i l'obertura del complex petroquímic de Portopí (Mallorca). A continuació, s'analitzen detalladament la crisi de subsistències (1915-1921), el contraban, la intervenció en la vida política i la complicada relació del financer mallorquí amb els socialistes, que ocasionà l'afer de la Casa del Poble del Palma. Aquesta qüestió consistí en el regal, enverinat sens dubte, que féu March d'una seu per a les societats obreres de Palma, en un moment de fortíssima conflictivitat so-

cial i quan era vist com el principal comerciant exportador i contrabandista de productes de primera necessitat i, en conseqüència, com el principal causant de l'escassetat que patien els sectors populars, bàsicament urbans.

Personalment, he trobat extraordinàriament interessants les pàgines inicials on ens apareix la família de Joan March i, en especial, la figura del pare, Joan March Estelrich. Com conta Pere Ferrer, Joan Verga ja era un important comerciant a l'engròs de fruits de la terra i de ramat porcí. Construí la seva casa damunt d'un solar on, temps enrere, s'havia aixecat el casal dels comtes de Formiguera. Afiliat al Partit Liberal, March Estelrich fou un dels principals cacics del poble i ocupà la batllia de Santa Margalida en diverses ocasions. Resulta sorprenent l'afirmació que, durant la Segona República, impulsà la creació d'una agrupació de l'esquerra azanyista a Santa Margalida.

Encara més sorprenent resulta el capítol dedicat al contraban de guerra, és a dir, al tràfic d'armes cap als nacionalistes berbers del nord d'Àfrica, que lluitaven contra els invasors imperialistes francesos i espanyols, i el subministrament als submarins alemanys que actuaven en aigües de la Mediterrània durant la Primera Guerra Mundial. Els informes dels serveis secrets britànics sobre Joan March i la seva xarxa de col·laboradors són un testimoni històric d'enorme valor.

El llibre de Pere Ferrer es completa amb un cert nombre de fotografies força eloqüents i amb un índex onomàstic utilísim. També inclou un pròleg de Sebastià Serra Busquets, el director de la col·lecció i la persona que, com a professor de la Universitat de les Illes Balears, va dirigir la tesi doctoral a partir de la qual s'ha elaborat el llibre que ara ressenyam.

Antoni Marimon Riutort